

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit solemne opus expositionis Euangeliorum
dominicalium tocius anni reuerendi magistri Alberti de
Padua ordinis frat[rum] heremitaru[m] sancti Augustini**

Albertus <de Padua>

Vlme, 1480

In festo epiphanie ... Sermonis xviii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30888

Sermo

filij. vt ostenderet qd nō in virtute humana. sed in virtute dei
veniebat auertere gentium multitudinē. Si em̄ habitasset hieru-
salem que erat ciuitas sapientū. aut rome que potentia huma-
na supabat. dubitare aliquis possz qd nō virtute dei sed aut hu-
mana industria. aut potentia gentium facta esset auersio. Quar-
to ponit pphetas adimpletio: vt adimpleret quod dictuz est
per pphetas: tunc implet pphetia cū euenerit qd futuz esse pre-
dicit. ante em̄ aduentū quali vacua ē. sed implet ipsius rei veri-
tate. Nota qd ly vt nō tenet causalit sed secutiue qz pphetia nō
est causa euētus rei. sed ipsa res est causa pphetie. secutiū tñ est
hoc bonū ex adimplitione. qz nō apparuerunt pphete mēdaces
vñ eale. 35. Da mercedē dñe sustinentibz te. vt pphete tui fide-
les inueniant. ¶ Nota etiā qd dicit pphetas in plurali. qz
illud quod subiungit. nō ab vno tm̄. seu aliquibz. sed ab omni-
bus predictum fuit. qm̄ nazarenus vocabit. Nam isa. 11. fm̄ he-
braicā veritatē dicit. Egrediet virga de radice iesse. ⁊ de radice
eius nazarenus ascendet. Nota qd nazarenus sanctus vel vi-
dus seu floridus interpretat. De sanctitate aut̄ christi tota scri-
ptura plena est. ideo dan. gdiuit. qd ipse est sanctus sanctorū. ⁊
vnditione eius dicit in psal. Vngit te deus oleo letitię. de floriti-
one eius dicit in psal. refloruit caro mea. et itez. Super ipsum
efflorebūt sanctificatio mea. Itē nota qd ex quo christus dictus
est nazarenus. antiquitus omnes christiani dicebant nazareni.
sed apud anthiochiā mutato nomine dicti sunt christiani. ⁊.

In festo epiphanie.
sermonis xviii

Prima pars

¶

Vm̄ natus esset ihesus in bethleem iude in diebz
herodis ⁊c. mat. 2. Aliqñ sic esse vidimus. qd qñ
to aliqui sunt p̄p̄inquoies sacris lotis. tanto p̄-
griores sint ad ea visitanda. cū tamen sollicitate ab
extraneis requirant. Rei aut̄ euidentia sic esse de-
monstrat. qm̄ ad limina apostolorū petri et pauli pauca italico-
rum p̄fiscunt. cū tamen annuatim magna turba populorū ⁊
ultramontanis p̄tibz illuc accedat. Ecce itaqz ad veneranda
primordia christi nascentis de longinquis magi accesserunt. qz
ab oriente. isa. 60. filij tui de longe venient. et tñ in quoz re-
gione natus est christus illuc contempserunt accedere. ymmo qd
crudelissimū est in morte infantis machinati sūt. De isto aut̄ ad-
uentu magorū et negligentia iudeorū in euangelio agit presen-
festiuitatē vbi tria tangunt. Primo magorū diligens inq̄sitio ⁊
soliata. Secdo iudeorū malig p̄turbatio et inq̄ ibi. audies aut̄

Sermo

filia facta est autem disensio inter pompeium cum senatu et iulium
cesarem sed vicit cesar et fugavit pompeium. misitque aristobolium
in siriā cum duobus cohortibus. facile putas per eum sibi subiugare
iudeā. sed astudiosis pompeii. veneno perit. Aristobolus occi-
ditur. et filius eius alexander a scipione secari percussus. quibus
mortuis antipatri gratia regnum iudeorum hyrcano concessum est
ita tamen ne rex vocaretur. cuius nepotem Mariagenē Herodes anti-
patri filius suscepit uxorem. amore cuius etiam se fecit circumdici
sed tamen eam postea fecit occidi. Tandem herodes amicitia Antio-
chii et quia affinis erat hyrcano per cesarem factus est rex in iu-
dea mortuo antonio. cum herodes negotia cesaris prudenter egis-
set. adiuncta sunt regno eius ydumea et regio Draconitidis to-
taque maritima. Vocatus est autem herodes ascalonita. non quod inde
fuerit natione. potest enim dici idumeus mater vero Cyprius nomine
nepotis fuit regis arabum. sed quod in ascalone domum regiam edificas-
verit. Ille post quinque reges supradictos quorum regnum longo
tempore a transmigratione babilonis. primo regnavit alienigena.
cuius regni tertio anno natus est christus. Nota quod tres
causae affligant a sanctis quare natiuitas saluatoris describitur per
regem alienigenam prima secundum Rabanum quatenus ex ipsa descriptio-
ne innuat completam esse prophetiam illam. Gen. 49. Non auferet
septrum de iuda. et dux de femore eius etc. Secunda causa est secundum
Crisostomum. ut ostendatur completum esse tempus septuaginta hebdomada-
rum. de quo dicitur. Daniel. 9. quod tunc vnguedus esset san-
ctus sanctorum. et vnguedus iudeorum cessaret. septuaginta hebdomade
sunt hebdomade annorum. ut septem anni sint una hebdomada.
et ideo septuaginta hebdomade annorum faciunt annos quadringentos
et nonaginta. qui numerus annorum completus erat christo
veniente. Tertia causa est secundum eundem Crisostomum. quia quoad
populus iudaicus erat sub regibus proprie gentis. mittebant ad illos
prophetas. nunc vero subditis imperio gentium tamquam maiori
tribulationi oppressis. mittit illis saluator. Quinta causa quia re-
gno deficiente iudeorum christi regnum debebat initiari. Et secun-
do ponit magorum aduentus: ecce: quasi subito et ex impro-
visis: magi: quasi sapientia magni. Unde non quod chaldeorum lin-
gua qui grece dicuntur philosophi. Magi appellabantur. et
maxime qui stellarum cursibus eventus rerum indicant. unde isti
non tantum caldeorum lingua dicti sunt magi. quia sapientia
magni. sed a iudeis eodem vocabulo nominati sunt. quia ex
apparitione stelle regis ortum iudicauerunt. verum tempore
presenti et antiquitus etiam magus dicitur ab imagine. eo quod

prestigijs quibusdam apparere faciebant subito aliqua mirabilia. quales fuerunt sapientes pharaonis. de quibus dicitur exodi. 8. Q. multa similia moysi signa fecerunt. Est etiam sciendum q. isti magi tres fuerunt numero. Et erant reges in plaga orientali. et non soli venerunt. sed cum multo comitatu. vt dicit glo. Deinde ponit vnde venerunt: ab oriente: vbi scientia viget astrozum: venerunt: ad occidentem lucem ex virgine. Isa. 42. Vocat ab oriente iustum vt sequatur se. Deinde ponit vbi applicuerunt: hierosolimam: illuc enim ascenderunt tribus domini ad ascendendum nomini domini. ¶ Nota q. quatuor sunt cause quare isti hierosolimam venerunt. Prima. quia stellam quam viderant aut supra hanc erat ciuitatem. aut versus eam dirigebat aspectum. Secunda. quia intelligentes iudeorum regem esse natum. non nisi in ciuitate regia eum putauerunt esse querendum. Tercia causa. quia vt dicit glo. cum fuerant prope hierusalem. occultauit se stella. iter eorum dirigens vt eorum coacti sunt ciuitatem ingredi prophetarum et sapientuz vt eorum discerent oculis q. occultato sidere inuestigare non poterant. Quarta causa vt confunderetur iudea que christuz agentibus sollicito ex quistum non querebat. Quinta causa s. m. glo. vt impleret illud Isa. 2. De sion exibit lex et verbum domini de hierusalem. Tercio ponitur mirabilis interrogatio. quo ad tria. Venerunt enim: dicentes vbi est: Ecce mirabilis questio q. de eo qui dicit. Celum et terram ego impleo. Diere. 23. Inquiratur vbi est. et possumus respondere quia iacet in presepio et fulget in celo qui natus est. Ecce secundum mirabile. quia de noua generatione illius queritur de quo dicitur. Ante lucifere genui te. et qui inenarrabiliter ab eterno patre indefinenter generatur: rex iudeorum: Ecce tertium mirabile. vt ille de quo dicitur. Regnabit super omnes gentes. Vnius tm. populi rex describatur. Et attende q. credebant forte isti magi inuenire mirabilia mundana scz matrem regis nati diademate fulgentem. regale palacium. pompam famulantium. cunctaq. regalia insignia. sed maius est miraculum dum ipsi pro certo eum crederunt esse regem. et viderunt sibi famulare celum. et tamen nihil secularis ambitionis reperierunt. sed in humili reposito tugurio. Vnde bern. Si rex est qui queritur. vbi aula regalis. stabulum vbi thronus. in presepio. vbi camera regalis. solius marie presentia. Et aug. dicit in sermone. Non erat huus regis etas seculi. cui adulatio humana seruiret. Non de membris purpura. non in capite diadema fulgebat. non pompa famulantium. non

Sermo

terroꝝ exercitatus. non glorioſior fama populozꝝ. ſatebat in preſepio puer octu reuens. exiguus corpore. deſpectibilis pauꝑtate.

¶ Nota qꝫ iſte regalis titulus quo chꝛiſtus dicit rex iudeozꝝ. ipſo etiam moriente deleri non potuit. vnde pilatus ſuper ſcripſit cauſam mortis in ligno crucis. ieſus nazarenus rex iudeozꝝ. Iſte autꝫ titulus ſemp fuit gentibꝫ approbatus. ſicut magiſ et pilato. ſed iudei hoc audito turbationem habuerunt ſicut dꝫ hoc chꝛiſtum aculauerunt. Jo. 19. Item huic titulo renunciauerunt. Jo. 19. Non habemus regem niſi ceſarem. Ite hunc tituluꝫ publicari prohibuerunt. Jo. eodꝫ. c. Noli ſcribere rex iudeozꝝ. ſed quia ipſe dixit rex ſum iudeozꝝ. Ite huic titulo inſultauerunt dicentes. Si rex iſrahel eſt deſcendat nunc de cruce. Completuꝫ eſt emꝫ in eis illud quod dixit dꝫs ad ſamuelem. Abiecerunt me. ne regnem ſuper eos. et ideo cuꝫ primo eſſent populꝫ eius. et oues paſcue eius. quia negauerunt eum. vagantꝫ abſqꝫ domino eius. dani. 9. Non erit eius populꝫ qui negaturus eſt euꝫ

¶ Quarto ponit cauſa aduentus in dꝫtatiua: vidimus enim ſtellam eius: eius ſcꝫ qui fecit illam que et ſuum lux noua deſmoelſtrabat opificem. Baruch. 3. Stelle luxerunt et cuꝫ iocunditate qui fecit illas: in oriente: qꝫ potest intelligi duobꝫ modis. Vno modo qꝫ ipſi exiſtentes in oriente viderunt ſtellarꝫ: non quidem in oriente ſed ſup iudeam exiſtente. Iſto modo intelligitꝫ qꝫ ipſi exiſtentes in oriente ſtellam viderint ex cuiꝫ aspectu cognouerunt in iudea nati eſſe chꝛiſtuꝫ. Nota qꝫ iſta ſtella differebat ab aliis duodecim modis. Primo in ſubſtantia. qꝫ aliarum ſtellarum materia eſt celeſtis. et quinte eſſentie. Subſtantia vero iſtius corruptibilis fuit quia cuꝫ de nouo nihil materiaꝫ habens creet. ſi celum eſt ſolidiſſimuꝫ. oportuit ſubſtantiam huiꝫ ſtelle ex his eſſe corruptibilibꝫ. Secundo differebat quo ad principiuꝫ efficiens. quia alie ſtelle a deo pꝫ verbum create ſunt. nulla cooperante creatura. ſed iſta pꝫ verbum atqꝫ angelico eſt eſt miniſterio adita. Terco differt in duratione quia cuꝫ alie a principio mundi ſunt adite et in eternum debeant pꝫmanere. iſta tamen chꝛiſtus inſans creauit ipſo naſcente que deſinit eſſe poſt quaꝫ magos pꝫduxit ad chꝛiſtum. hec magiſter dicat in hiſtoricis opinione quorꝫdam fuiſſe qꝫ iſta ſtella cecidit in puteum bethleem. et quedam ſante virgines ipſam viderint temꝫe paule et cuſtodij. quod nec credi quideꝫ nec recitari dignuꝫ eſt. Quarto differt ab aliis ſtellis in ſitu. eo qꝫ alie ſunt in celo. iſta vero erat in aere ſi longe a terra. Quinto differt in magnitudine. qꝫ ut dicit ptol. quelibet ſtellarꝫ firmamenti viſibilis nobꝫ maior

est tota terra. sed ista non erat forte ultra quantitatem unius aut duorum cubitorum. Sexto differebat in motu et statu. quia cum alie continue moueant orbiculariter. motus tamen istius rectus erat et euntibus magis ibat. quiescentibus vero quiescebat. Septimo differebat in claritate. quia alie stelle habent claritatem a sole. et ipso lucente non lucent ista vero cum ex se lucida esset die noctumque splendebat. nec splendorem eius solis claritas obscurabat. Octavo differebat in motore. quia alie stelle non habent appropriatos motores. sed istam stellam dixerunt quidam fuisse spiritum sanctum apparentem in figura stelle christo nato. quemadmodum postea super eum apparuit in columbe specie. sed hoc vanum est. cum ex scriptura non habeat testimonium. nec ratio urgeat credere. et ideo dicendum est. quod motor eius fuit angelus. qui natiuitatem christi pastozibus nunciauerat. Nono differebat in significatione. quia alie signant tempus et annorum distinctionem. ut dicitur gene. 1. ista autem creatoris significabat natiuitatem. Decimo differebat in effectu. quia alie stelle habent efficaciam hic inferius ad transmutationem omnis rei materialis. ista autem nullum habebat effectum nisi ut dicit leo papa. quod nouitate splendoris sui facile in se tuentium oculos raperet. et in admiratione suspenderet. Undecimo differebat. quia cetera astra mundi creauit dominus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt ut dicitur deutro. 4. hec autem stella in ministerium solius est addita creatoris. Unde aug. Celum inquit huic infanti vultu clarioris stelle arridet. Duodecimo differebat. quia cum quelibet stella appareat his qui sunt sub emispherio eius. ista tamen stella solis tribus magis legitur esse visa. Deinde ponit causa finalis istius aduentus: et vidimus: festinanter quia in tredecim diebus tamen venerunt quantum per mensem suffecisset venire. et hoc quidem vel diuino miraculo factum est. ut dicitur abacuch. 1. Suscitabo dicit dominus caldeos gentem felocem vel super dromedarios venerunt. qui sunt animalia velocissima. ita ut vna die centum miliaria et amplius currant. et dicuntur a dromos grece quod latine dicitur cursus aut velocitas. Isa. 6. Dicitur est ad hierusalem de hoc aduentu. Inundatio camelorum operiet te. dromedarij maria et effa: adorare: reuerenter. psal. venite adoremus et prostramus ante deum: eum: singulariter. Deutro. 6. Dominum deum tuum adorabis. et illi soli seruias. Querit quare isti magi ex visione stelle moti fuerint venire in iudeam. Et quatuor cause redduntur a sanctis. Primo dicit aug. quod angelus eis dixit ut prostrarent adorare in iudeam natum quem stella monstrabat. Secunda causa ut idem dicit est quia ipsi fuerunt successores balaam

Sermo

qui de ortu istius stelle predixerat. Num. 24. Christi p̄mepat̄i esse futuz sup omnes gentes. et ideo videntes p̄ter ordie in nature istam stellam fulgere. cognouerunt q̄ ipsa erat de qua predictū fuerat. fulgen. in sermone. Hec stella nunq̄ ante ap̄ paruit. quia tunc eam puer iste creauit. et magis ad se venientibz p̄uā demonstrauit. Tercia causam adducit criso. ex opinione aliquoz d̄centiū. q̄ quedam gens erat apud oceanū. in principio orientis. penes quos erat scriptura nomine seth. quod interpretat̄ resurrectio que at̄inebat de stella apparitura. Gens igit̄ illa p̄ singulas generationes ascendebat montē nomine victorale. et orabant eū silentio tribz diebz expectantes. Si forte stella ista beatissima illis appareret. sed nato christo eis orantibz stella apparuit. et descendit sup montē h̄is in se quasi formaz pueri puuli gestant̄ in dextro. et in humeris aureā crucem. qui dixit eis vt quanto t̄ius in iudeā proficiscerent. Quarta causa est. quia noue stelle asueuerunt oriri in natiuitate magnoz regum. Isti igit̄ tanq̄ philosophi iudicauerunt mirabilem et singularem esse regem quem talis stella demonstrabat. vnde dicit leo papa. q̄ genti orientalis plage que expectandum siderum arte pollebat. noua claritas stelle illustrioris apparuit que intuentiuz animos ita admiratione sui splendoris impleuit. vt nequaquā crederet negligendū. q̄ tanto demonstrabat̄ in diu. signum accipiens nati pueri. qui sup omnē esset israhel regnaturus. R. Querit̄ quare christus stelle ministerio suum ortuz voluit gentibz manifestare. Et tres assignant̄ cause huius. Prima q̄ gentiles venerant̄ celestia corpora. sapi. 3. Stiruz stellaz deos putauerunt. vnde etiā caldei stellam colūt pro deo. appellantes eam reginā celi. Jere. 44. Sacrificabant regine celi. Potuerunt igit̄ gentiles cognoscere stellam non esse deum dum nato famulant̄ infanti. et hoc modo diom. ariopagita venit in cognitionem dei. per inuoluntariam solis eclipsem in passione d̄ni. vt ipse dicit̄ in epistola ad apolophanū. Secunda causa est. quia debuit eius natiuitas p̄ excellentiores reuelari creaturas. In spiritualibz aut̄ nihil est angelo excellentius. ita nec in corporalibz aliqui dignius stella. Et ideo per vtraq̄ christi natiuitas est laudata. psal. Laudate eum omnes stelle et lunē. Tercia causa est quia in christo est diuinitatis lunē vnde ipse dicit̄ apoca. vltimo. Ego sum radix et genus dauid stella splendida et matutina. et ideo eius noua natiuitas non syderis debuit illustratione clarescere. x̄.

Secunda pars.

L

Secundo tū dicit: audiens autē: tangit iudeoz malig-
na et iniqua perturbatio. Vbi tria ponunt. Primū est
generalis commotio tam principis q̄ plebis: audiens
autē herodes rex: huiuscemodi famā magoz ab orien-
te venientū: turbatus est: Dani. 1. Fama turbavit eū ab orien-
te. Dicit hic aug. in ser. Quid erit tribunal iudicantis. q̄ su-
per hos reges tūa terreat infantis. ptumescant reges ad dex-
tram patris iam sedentē. quem rex impius timuit adhuc mīra-
vbera sugentem. Nota q̄ tres sunt cause quare herodes tur-
batus est. Primo q̄ timuit ne aliquis esset natus ex stirpe re-
gali. aut de p̄genie hircani cui daret regnū. et ipse velut alieni-
gena abiceret neemie. z. Contristati sunt afflictione magna q̄
venisset hō qui querebat p̄speritatem filioz israhel. Secundo tur-
batus est. quia edictuz erat romanoz vt nemo diceret rex aut
deus nisi voluntate eoz. Jo. 16. Omnis qui se regem facit atra-
dit se cesari. et ideo turbatus est zelo edicti cesaris. Tercio tur-
batus est. q̄ vt dicit gre. Semp̄ terrena altitudo confundit cū cel-
litudō celestis aperit. Et demde ponit plebis deformitas cū
p̄incipe: et omnis hierosolima cū illo: turbata est. Debuisset
gaudere videlicet de rege nato. psal. Turbati sunt et moti sunt
sicut ebrius. et omnis sapientia eoz deuorata est. Tres autē vi-
dent esse cause quare simul cū eo turbati fuerunt. Primo vt cō-
formarent se turbato regi. quatenus ostenderent se diligere ip-
sius regnū. vnde dicit puer. z. 8. Q̄ princeps impius sup̄ popu-
luz pauperē sicut leo rugiens et vrsus elurians. etiā ministros
cōformabit in impietate. ecle. 10. Qualis rector ciuitatis. tales
habitantes in ea. Secundo turbati sunt ex cōfusione. q̄ alienige-
nis esset reuelata natiuitas regis eoz ipsis ignorantibz. Aba-
3. Audiuī hoc a gentibz et turbatus est venter meus. a voce
tremuerunt labia mea. Tercio turbati sunt timore preliorum
que inter reges cōsueuerunt esse. dū quod vnus alteri vult acci-
pere. mittit alter defendere. Credentes q̄ d̄n̄sū violenta manu vel-
le d̄n̄sū accipere ab herode. timuerunt pericula gladij et mortis.
Jere. 15. Turbabunt et insanient a facie gladij. Nota q̄ vt
dicit crisostomus. Non solum herodes cū iudeis turbatus est. sed etiā
diabolus. Herodes quidem timens regni terreni successorē. dia-
bolus vero timens inferni spoliatiōē. suam punitiōē a prin-
cipatu mundi dispositiōē. humani generis redemptiōē. et ce-
lestis regni reparatiōē. Vnde dicebat diabolus h̄m q̄ recitat
beatus aug. Quis est qui huc me nesciēte ingressus est mundū.
huic nato celū radio stelle leticijs aridet atq̄ in honore ipsius

Sermo

ministrantes et angeli sidera terrasque concurrant. Et exultantes annunciant. quam non intelligo nouitatem. quid agam? quomodo me auertam fortiozem sentio. puto illum in regno meo uelle regnare ne forte deus sit iste quem nullum potest maculare delictum. **N** Secundo ponit Herodis fraudulenta inquisitio de tribu. scilicet loco. tempore. et certitudine natiuitatis. Et primo ponit a quibus inquisiuit de loco: et aggregans omnes principes sacerdotum: quos dauid constituerat ad dei cultum ampliandum. et erant numero viginti quatuor. Congregauit eos. quoniam ut dicit deutero. 24. ad uerbum sacerdotum pendet omne negotium ut potest quod diuinis oraculis ueritatem debebant cognoscere: et scribas id est doctores populi qui scripture intelligentiam de clara ueritate natum regem: sciuitabat: id est inquirebat ab eis: ubi christus nasceretur: Et attende christum appellat. quez illi regem nominabant more iudeorum qui regem proprium christum ab uinditione nominant. Nota quod propter tria inquirebat herodes de natiuitate christi. Primo ut satisficeret interrogationi magorum. Secundo ut concoplaceret iudeis preuidens quod illius gentis desideraret honorem. Tercio ut cognito natiuitatis loco illuc accederet ad christum. occidendum. **D** Et est attendendum quod herodes impius in hoc facto morale tribuit documentum. ut in rebus arduis et maxime spiritualibus. religiosorum et sapientium consilia requiramus. iuxta illud deutero. 17. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris. uenies ad sacerdotes leuitici generis. et ad iudices qui fuerint in illo tempore. queresque ab eis qui iudicabunt tibi iudicij ueritatem et sequeris sententiam eorum. nec declinabis ad dexteram uel ad sinistram. Deinde ponit eorum responsio: at illi dixerunt in bethleem iude: et in hoc detestabilis est duritia cordis iudeorum. quia scientes locum natiuitatis christi. non quidem esse in longinquis partibus sed in regione eorum. illuc tamen ire neglexerunt cum ad hoc eos hortaret. isa. 2. dicens. uenite ascendamus ad montem domini et ad domum dei iacob. et ideo dicit dauid. quod iurauit domino et uotum uouit deo iacob. se non introire tabernaculum domus proprium. nec ascendere lectum stratus sui. nec dare somnum oculis. aut palpebris dormitationez. donec inueniret locum domino. tabernaculum deo iacob. Deinde quod dixerat scripture auctoritate affirmat: Sic enim scriptum est per prophetam: michie. 5. que scriptura mentiri non potest quia a spiritu sancto est. et ideo futurum est quod dicit damianus. 6. Confirma rex sententiam. et scribe decretum: et tu bethleem terra iuda: littera nostra habet et tu bethleem effrata. quod utrunque dicit ad differentiam alterius

bethleem existentis in galilea in tribu zabulon transiordanē.
 Nam bethleē terra iuda primo effrata dicebat̄. de qua etiā dicit
 dauid. **P** Ecce audiui m̄ a principibz et scrib eū suple esse m̄
 effrata. inuenimus eum in campis silue: nequaquā minima es
 in principibz iuda: id est h̄m remigiū. quamuis minima videas
 ris inter vrbes principatū habentes. tū minima non es. Littera
 nostra dicit puulus nō es in milibz iuda. et est sensus q̄ par
 uulus esset vicus inter mille vicus iuda: ex t̄ em̄: localiter: et
 ier: subito et ex improviso quasi fulgur. Zach. 9. Erūt vt ful
 gur iaculū eius: dur: isa. 55. Dedi eū durez ac preceptore gen
 tibus. ipse qui ducit i terrā vuentiū lacte et melle manantē quā
 iurauit patribz nostris: qui regat populū meuz israel. Nota q̄
 eius regnum habet iusticiā ⁊ seueritatē. psal. Reges eos in vir
 ga ferrea. et tanq̄ vas figuli s̄ringes eos. Secūdo habet man
 suetudinē ⁊ benignitatē. apo. 7. Agnus qui in medio throni ē
 reget eos. Tercio est vtile in omni commoditate. psal. Dñs re
 git me et nihil mihi deerit. Quarto est preseruans ab omni ad
 uersitate. isa. 49. Nō esurient neq̄ sitient. ⁊ non percutiet eos
 estus et sol. quia miserator eoz reget eos. Vere glorioza fuit ci
 uitas ista bethleem vt dicit criso. quia nullus illustrem fecit sue
 natiuitatis ciuitatē nisi christus. post natiuitatē em̄ veniunt a fi
 nibz orbis terraz visuri presepe et tugurij locū. sicut de beato ie
 ro. legimus et de paula et eustochio. Deinde postq̄ herodi in
 notuit de loco natiuitatis. Nunc inquit de tempe: tunc herod
 des clam vocatis magis: clam eos vocauit. vt ipse solus tem
 pus natiuitatis cognosceret: Diligenter didicit ab eis tempus
 stelle que apparuit eis: dicit criso. q̄ bienniū ante christi natiui
 tatē stella illis apparuit. sed fulgen. dicit q̄ etiā credibilis vi
 det nouam stellaz primo in natiuitate christi apparuisse. nam cū
 stella regis ortū nunciaret. magi si vidissent eam ante bienniū
 statim arripissent p̄ annū iter. et ita magno tempe ante christi
 natiuitatē hierosolimā venissent. hoc idem apparet ex interroga
 tione eoz. Dicebant em̄ natum esse regem iudeoz. quia stellā
 eius in oriente viderant. hoc tercio apparet ex diligenti inquisi
 tione herodis. qui tempus stelle inuestigauit vt ex hoc nascen
 tis ortum cognosceret. Tercio postq̄ innotuit herodi de loco ⁊
 tempore. nunc vult certificari de additionibz pueri. Et mittens
 eos in bethleem sicut principes sacerdotū et scribe dixerant. Di
 cit beatus aug. q̄ iudei in hoc factō cum mittunt ceteros ad christi
 sum et ipsi non vadunt. similes sunt fabricatoribz archē noe.
 qui aliis vt euaderent ad iumentū prestiterunt. et ipsi diluuiō

Sermo

perierunt. Item similes facti sunt lapidibus milliariis stantibus iuxta vias ad distinguenda miliaria. qui viam alius ostendunt. nec per eam ambulant. **Q** Dixit eis ite in bethleem et interrogate: ab incolis regionis et fide dignis: diligenter ne forte decepti: de puero: ex quibus parentibus natus sit. cuius forme. cuius etiam additionis. et non interrogate de rege sed de puero. quia relatione magorum de tempore stelle. existimabant eum esse infantem. Vel ut dicit crisostomus. Non dicit de rege. quia principatus nomine vocari eum non sustinebat. Deinde mandat renunciationem: et cum inueneritis renunciate mihi: ecce fatuitas. quia omnis homo non per alium. sed per seipsum debet querere deum: ut et ego veniens adorem eum: falsa fuit herodis promissio quod ut dicit crisostomus. deuotionem promittebat sed gladium accuebat.

Nota ut dicit rhabanus. quod finxit se herodes vultu et verbis eum adorare velle. quem inuida cogitatione tractabat occidere. Et hoc propter tria. Primo ne crudeliter sed deuotum se ostenderet. Secundo ut magi alacrius ad ipsum redirent. Tertio ne ipsum iudei ab eo absconderent. Nota quod quidam adorant ut occidant. quidam ut illudant sicut milites illi qui genu flexo ante christum dicebant. **A**ue rex iudeorum. quidam vero ut proficiant merito et premio. sicut deuoti fideles etc.

Tercia pars

Eras cum dicit qui cum audissent regem. tangit querentium letam inuentio et deuota. Inuenerunt enim stellas et christum. ubi tria ponunt. Quorum primum est iocundus recessus: qui cum audissent regem: impantes de diligenti inquisitione et de reditu: abierunt: Crisostomus. nihil inquit mali suspicantes: **R** Et ecce stella quam viderant in oriente antecebat eos: tanquam lucerna diuini luminis ut ipsa duce ipsorum via dirigeret. Job. 29. Splendebat lucerna eius super caput meum. et ad lumen illius ambulabam in tenebris. Sed querit quare stellam nunc viderunt nunc vero non. et dicendum secundum gloriam quod iudeam ingressi deserunt stelle ducatu propter tria. Primo. ut cogantur ex lege et prophetis accipere testimonium. Secundo quia diuino auxilio destituit qui querit mundanum. Tertio quia non conueniebat signum datum infidelibus fidelibus apparere scilicet. tunc. at egressi ciuitatem stella illis apparuit ut ipsorum dirigeretur iter.

Deinde ponit terminus motus stelle: versus dum veniens staret: immobiliter: supra: tugurium: ubi erat puer: Dicit autem christus puer ratione puritatis et innocentie. ratione humilitatis

et obedientie. ratione liberalitatis et benivolentie. Nota q̄ fuerunt quidam heretici presullianiste noīati. qui dicebant omnem hominē sub quibusdam natum stellatiōibz. et eaz vir- tute agere quecunq̄ facit vnde etiam de christo dixerunt q̄ hec stella que ī natiuitate eius apparuit fatū ipsius fuit. Contra quos arguit beatus greg. in omel. dicens. q̄ dum stella p̄gredit̄ ad puez et non puer ad stellam. manifestum est q̄ non puer pro pter stellam sed stella p̄pter puez facta est. S̄ Deinde ponitur gaudiū de apparitione stelle: videntes aut̄ eam: que ita se illis occultauerat vt videre eam vlterius non sperarent: gauisi sunt: corde sicut nautę exultant cum post longam occultationē apparet illis tramontana: gaudio magno: ore. quia veritatis effecti sunt nuntij. valde: in effectu ex spe inueniendi quē que- rebant iudeoz regem. Nota q̄ quadruplex est cā istius gau- dij. Prima quia magis gaudent homines de inuentione rei per- dite q̄ de possessione eius. Secundo quia apparebat iudeis eos vtz vidisse vidimus stellam eius in oriente. Timebant em̄ ne iudei eos fantasticos et delusos putarent. Tercio qz de loco na- tiuitatis christi responsum humanū habuerant. quod falsū est. et ideo dolebant in ambiguo positi quem locum adirent. quez etiam nati ibidem adorarent. sed celeste signum dedit eis certi- tudinem. Quarta causa quia ipsius stelle aspectus animā facie- bat gaudere. Secundo ponit magoz deuotus ingressus: et in- trantes domum: quam lucas appellat diuersoriū. psal. Introi- bimus in tabernaculum eius. adorabimus in loco vbi steterūt pedes eius. Vbi cōsidera feruorem deuotionis ipsoz. quia non retraxit eos a debita reuerentiā despectus locus in quo saluator natus est quia non degebat in palatio sicut herodes. sed in di- uersorio. non erat positus in preciosis cubilibz sed presepius. non sericis inuolutus sed fasciis: inuenerunt puez: vt dicit leo papa quantitate puulum. aliene opis indignū sandi impotem et nulla ab humane infantie generalitate discretum. Sed vt di- cit crisostomus. Gaudebant oculi eoz contemptibilem puez aspiciere qz spiritus cordibz eoz terribilem illum monstrabat: et maria ma- tre eius: Inuenerunt virginem vt dicit crisostomus. non diademate coronatam aut in lecto aureo recumbentem. sed vix tunicā vnā habentem. non adornatum corporis. sed ad tegumentū nudita- tis qualem poterat habere carpentarij vxoz p̄gre constituta. Deinde exprimit eoz deuotio quantū ad duo scz in reue- rētia et munē. vñ dicit: et p̄identes: iste cultus soli deo dicit̄ p̄. vñ adorem⁹ et p. et is timēdū est ne ad creaturam trā-

Sermo

serat. unde heylt. 3. Timui ne honorē dei mei transferā ad homi-
nes. et ne quēquā adorārē excepto deo meo: adorauerunt eū:
psal. Adorabunt corā te dñe. et gloriācabūt nomen tuum. et
attende q̄ non adorassent magi sic puulum ⁊ uentibile pu eꝝ
nisi in eo aliquid diuinū cognouissent. Nota q̄ isti fuerunt pri-
mi de quibz legit q̄ ch: istū adorauerunt. et bonū fuit principi-
um. qz gentiles. ideo exultandū est. qz fuerunt primicie adora-
tionis gentiū. Secundo fuerunt reges. et ideo venerari debem⁹
eoz dignitatē. psal. Adorabūt eum omnes reges terre. Tercio
fuerunt sapientes et philosophi. et ideo admirari debemus eo-
rum humilitatē. ex quo patet q̄ isti tres magi cū christum adora-
uerunt. demonstrant q̄ christo subiecta sunt omnis natio. dig-
nitas. et sapientia. ¶ Deinde ponit muneꝝ oblatio: et ap-
tis thesauris suis: Thesaurus dicit a thelis quod ē positio ⁊ au-
rum. et est locus ubi seruant pretiosa queqz et maxime auz-
illi igit aperierunt thesauros diuitiaz suaz in quo sunt omnes
thesauri sapientie et scientie dei absconditi. coll. 2. obtulerunt
ei munera. in simplicitate et letitia cordis. 1. palip. 29. in simpli-
tate cordis mei letus obtuli unūsa hec. de hac oblatione pre-
dixit dauid dicens. Tibi offerunt reges munera. Nota q̄ pro-
pter quinqz obtulerunt munera christo. Primo ppter consuetudi-
nem arabum qui postq̄ adorauerunt quempiam. illi offerunt
munera. Secundo ut ostenderent eū esse deum. qui dixit exo.
3. Non apparebis in aspectu meo uacuis. Tercio ut ostenderent
se ab eo temporalia habere. quia terram dedit filiis hominū. et
ideo feudum illi reddebant. Quarto ut paupertati eius subueni-
rent. Quinto ut ex distinctione muneꝝ additionem demonstra-
rent infantis. qualis est em vnusquisqz taliū est muneꝝ dign⁹
¶ Inde ponit muneꝝ distinctio: auz thus et mirra: fm gl.
quilibet eoz hec tria obtulit. Patri em persaz et araba vñ isti
erant habundat auro et aromatibz. Nota q̄ ista oblatio mul-
tipliciter commendat. Primo a largitate qz apertis. tra aua-
ros qui claudunt horrea. vel p rimas accipiunt unde pauperi-
bus subueniant. Secundo a preciositate. qz thesauris s̄ eos. qui
peiora tribuunt deo similes caym. iudi. 2. Ne illis qui uiam ca-
ym abierunt. Tercio a proprietate. suis s̄ eos qui de alieno vo-
lunt facere largas expensas. Quarto a primitate. qz obtulerunt
preueniendo preces tra eos. qui uolunt multum rogari nesci-
entes q̄rogamina sunt dati precium. Quinto a pietate quia ei
scilicet christo contra eos qui tribuunt histrionibus et meretri-
cibus et uane expendant. Sexto a liberalitate eorum. quia

munera non ex debito. sed ex liberalitate. Sed eos qui nemini seruire volunt nisi ei qui seruiuit aut comodū expēdent. Septimo munez varietate. quia auz thūs ⁊ mirram. Nota q̄ p̄ hęc tria munera mistice signant̄ ea que sunt christi. Nam auz est regule precū. habet claritatē et pondus. vnde p̄ auz mistice intelligit̄ in christo regalis dignitatis sapientie claritas. et caritatis immensitas. Thūs vero p̄ sacerdotē ministrat̄ deo. exhibet honore. et deuotionem exprimit. et ideo p̄ thūs intelligit̄ in christo sacerdotalis dignitas. verbi diuinitas. et deuotionis pietas.

Mirra vero antiqui vtebant̄. ad adienda corpora mortuorū. ipsa em̄ habet amaritudinē et a corruptione seruat. et ideo p̄ mirram signat̄ passio christi amara. sepulture commendatio. et glorioza resurrectio. quia non vidit corruptionē. Tertio ponitur magoz regressus: et responso accepto: glo. non ab angelo sed a deo. Vbi attendendū q̄ responsum non dat nisi querentibz. Et q̄ iam suspicabant̄ de nequitia herodis. ideo h̄m glo. pio q̄rebant̄ affectu. quid diuina iuberet voluntas: in somnis. quia erant magi somniorz obseruatores. ideo in somno dat̄ eis responsum: ne redirent ad herodē: notificandi causa. in quo apparet saluatoris nostri humilitas. qui velut timens noluit suū p̄secutori ortū manifestare: p̄ aliam viam: dicit̄ q̄ p̄ mare cū ductis nauibz: reuersi sunt in regionē suā: dicit̄ crisostomus. Si magi christum quasi terrenum regem quesissent inuenientes eū apud ipsuz mansissent. nunc aut̄ adorauerunt et reuersi sunt. Cum aut̄ reuersi fuissent manserunt colentes deū magis q̄ ante et predicantes multos erudierunt. ⁊ demum cū thomas iuisset in puiniam illam adiuncti sunt ei et baptisati sunt. et facti sunt adiutores predicationis eius. Noz corpora beatus eustorgius t̄ns tulit mediolanū de constantinopoli. ⁊ vt dicit̄ quamdiu fuerunt corpore eoz mediolani. nullus imber. neq̄ uis aut̄ tempestas regioni supuenit. sed destructa ciuitate mediolanensi ac dispersis ciuibz p̄ fridericū primū impatorem inter alia sacra triū magoz corpora delata sunt coloniā. Rogemus ꝛc.

Domínica infra octauam epiphanię. Prima pars sermonis xix

A

Vm factus esset ihesus annoz duodecim ascendētibz illis hierosolimā h̄m consuetudinē diei festi ꝛc. lu. z. Multotiens qualis vnusquisq̄ futurus sit demonstrat̄ in puericia. vnde puer. z. Ex studiis suis intelligit̄ puer si mūda et recta sint opa eius. et iō vulgare